

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B. Z., L. P.

i J. P.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 lutego 2010 r.,

zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego zawarte w pkt 2

wyroku tegoż Sądu z dnia 11 września 2009 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Postanowieniem zawartym w wyroku z dnia 11 września 2009 r., oddalającym apelację powodów od wyroku Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny nie obciążył powodów kosztami procesu za instancję apelacyjną na rzecz pozwanego Skarbu Państwa. Jako podstawę tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny powołał art. 102 k.p.c. Wskazał, że podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego, że sprawa stanowi refleks nieuregulowanych zaszłości historycznych i prawnych a nadto uznał, iż wiek powodów, jak również ich trudna sytuacja materialna uzasadniająca zwolnienie od kosztów sądowych w instancji apelacyjnej stanowią szczególny przypadek, o jakim mowa w powołanym przepisie.

W zażaleniu na wymienione postanowienie pozwany zarzucił naruszenie art. 102 oraz art. 98 § 1 w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 i 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i jego zmianę przez zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego za instancję apelacyjną według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz w obu wypadkach – o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 102 k.p.c. przewiduje wyjątek od zasady odpowiedzialności strony przegrywającej sprawę za koszty procesu (art. 98 § 1 k.p.c.). Przepis ten stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów procesu albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Ustalenie, czy w sprawie zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”, zależy od swobodnej oceny sądu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia

13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.). Ocena ta musi jednakże uwzględniać wszystkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej podjęcie.

Trafnie Sąd Apelacyjny przyjął, że sprawa – jak to ujął ten Sąd – „stanowi refleks nieuregulowanych zaszłości historycznych i prawnych”. Jednakże w sytuacji, gdy jest ona jedną z licznych spraw toczących się na podstawie takiego samego lub zbliżonego stanu faktycznego i tego samego stanu prawnego, nie ma ona charakteru sprawy precedensowej, co mogłoby uzasadniać zastosowanie art. 102 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1973 r., I PR 188/73, OSNCP 1974, nr 3, poz. 59).

Sam przez się wiek strony będącej osobą fizyczną nie jest okolicznością stanowiącą „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Oceniając sytuację materialną powodów Sąd Apelacyjny uznał, że o tym, iż sytuacja ta jest „trudna” świadczy zwolnienie powodów od kosztów sądowych w instancji apelacyjnej. Zwolnienie strony od kosztów sądowych istotnie może świadczyć o takiej sytuacji materialnej strony, że może ona być oceniona jako wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c. Zwolnienie takie może bowiem nastąpić, gdy strona nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 102 ust. 1 u.k.s.c.). Jednakże zwolnienie od kosztów sądowych nie może automatycznie pociągać za sobą konsekwencji w postaci przyjęcia, że zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”, pozwalający na zastosowanie art. 102 k.p.c. W związku z tym należy zwrócić uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, ustalenie, że powodowie zostali zwolnieni od kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym, sugerujące, że zostali oni zwolnieni od tych kosztów w całości, nie odpowiada prawdzie. Zwolnienie powodów B. Z. i L. P. postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 26 czerwca 2007 r. dotyczyło tylko zwolnienia od „wpisu sądowego w całości”, a więc objęło – jeżeli chodzi o postępowanie apelacyjne – jedynie zwolnienie od opłaty od apelacji i innych opłat w tym postępowaniu. Powód J. P. zwolniony zaś został postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 3 sierpnia 2007 r. od opłaty od pozwu ponad 10.000 zł, a w pozostałej części jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych został oddalony, a postanowieniem tego Sądu

z dnia 3 marca 2009 r. został zwolniony od kosztów sądowych częściowo, tj. od opłaty od apelacji. Po drugie, w aktach sprawy znajdują się materiały pozwalające na przynajmniej częściowe dokonanie przez sąd orzekający o kosztach procesu samodzielnego ustalenia oceny sytuacji materialnej powodów. Przede wszystkim są to oświadczenia dołączone przez nich do wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, obejmujące dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. W szczególności z oświadczeń złożonych przez powoda J. P. wynika, że w żadnym razie nie można przyjąć, iż jego sytuacja materialna jest trudna.

Z przytoczonych względów zażalenie jest zasadne. Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. pierwsze oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., postanowił zatem jak w sentencji.